ŽIVILĖ KĖRYTĖ IR ROMA ŠERKŠNIENĖ

KĄ REIKIA ŽINOTI APIE MEDIACIJĄ?

KAUNAS

2020

Autorės: sociologė, mediatorė dr. Živilė Kėrytė ir psichiatrė-psichoterapeutė Roma Šerkšnienė, 2020.

Leidinys skirtas visuomenei supažindinti su mediacija.

Leidinys parengtas ir išleistas Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos lėšomis, vykdant projektą „Nevyriausybinių organizacijų institucinių gebėjimų stiprinimas: mediacija kaip taikus ginčų sprendimo būdas bendruomenėje“.

Lietuvos Respublikos
socialinės apsaugos
ir darbo ministerija

ISBN 978-9955-744-35-1

9789955744351

© Ką reikia žinoti apie mediaciją?
Viešoji įstaiga Šeimos santykių institutas, 2020. Tiražas 200 egz.

Išleido Viešoji įstaiga Šeimos santykių institutas,
L. Zamenhofo g. 9, 44287 Kaunas.

Turinys

Įvadas 7

APIE MEDIACIJĄ

Kas yra mediacija? 9

Kodėl rinktis mediaciją, o ne teismą? 10

Kuo mediacija skiriasi nuo teismo? 10

Kada galima mediacija ir kokius konfliktus mediacija gali padėti spręsti? 11

Ar mano ginčas gali būti sprendžiamas taikant mediaciją? 12

Ką turite žinoti apie mediaciją? 14

Ar mediacija yra privaloma? 15

Kiek ir kuo man mediacija gali padėti? 15

Ar mediacija nebus tik laiko švaistymas? 14

Kokia mediacijos trukmė? 17

Kiek mediacija kainuoja? 17

Kas yra ko-mediacija? 18

PASIRINKUS MEDIACIJĄ

Kokios gali būti mediacijos paslaugos teikimo formos? 19

Ar mediatoriui reikia specialaus pasirengimo? 19

Kaip pasirinkti mediatorių? 20

Kaip pasiruošti mediacijai? 21

Kas vyksta mediacijos metu? 22

Kas gali dalyvauti mediacijos susitikime? 22

Ką daryti, jei kita ginčo šalis nenori ar atsisako dalyvauti mediacijoje? 22

Ar gali mediacija vykti kita nei lietuvių kalba, arba vykti nuotoliniu būdu? 23

Ar dalyvaujant mediacijoje, privaloma turėti savo advokatą? 23

Mediatoriaus neutralumas (nešališkumas). Ar tai įmanoma? 25

VYKSTA MEDIACIJA

Kas vyksta mediacijos proceso metu? 26

Ar mediatoriaus siūlymas kalbėti su kiekviena šalimi atskirai nepakenks mediacijos procesui? 26

Kiek mediatorius gal i siūlyti pagalbą ir sprendimo būdus? 27
Kiek mediatorius gali bendrauti su advokatu? 27
Ar privalo mediacijos metu būti pasiektas susitarimas? Kas bus, jei nepavyks susitarti? 28
Ar aš galėsiu savo teises ginti teisme, jei mediacija nepadės? 28
Kokias sprendimo idėjas ginčo šalys gali siūlyti mediatoriui? 28
Mediatorius naudoja terminą „realybės testas“. Ką tai reiškia? 29
Kada galima nesutikti / pasakyti „ne“? 29
Kas, jei kitai ginčo šaliai, yra sunku nurimti ir susivaldyti mediacijos metu? 29
Ar galiu į mediaciją, sprendžiant šeimos ginčą, atsivesti vaikus? 30
Kaip elgtis, jei tarp ginčo šalių yra buvęs smurtas? 30
Kada mediatoriui sunku padėti? 30
Kokie galimi kiti mediacijos rezultatai? 31
Literatūros sąrašas 32

ĮVADAS

Nesvarbu, ar konfliktai kyla dėl kultūrinių ar asmenybės skirtumų, skirtingos įsitikinimų sistemos, konkuruojančių tarpusavio interesų, ar priešingų dėmesio, turtų ir išteklių poreikių, mes visada galime pasirinkti, kaip reaguoti, atsiradus nesutarimui. Galima vengti dialogo ir prieštarauti, kovoti prieš kitą siekiant patenkinti savo interesus. Arba galima užmegzti dialogą ir pripažinti, kad kitas taip pat turi interesų, ir bendradarbiaujant kartu ieškoti sprendimo, kuris tenkintų visų pagrindinius interesus.

Mediacija tampa vis populiaresniu keliu, kuriuo žengia konfliktuojančios šalys sprendžiant ginčą. Populiarumo priežastis slypi mediacijos galimybėje taikiai išspręsti nesutarimus, nesikreipiant į teismą. Tai taupo abiejų šalių tiek laiką, tiek pinigus, tiek padedant išsaugoti draugiškus tarpusavio santykius ypač šeimos ginčų atvejais. Gali būti, kad nusprendę šeimos ginčą spręsti teisme jūs pirmą kartą išgirdote apie mediaciją. Nuo 2020 m. sausio 1 d. šeimos ginčų atvejais mediacija yra privaloma išbandyti, prieš ginčą sprendžiant teisme. Taip yra todėl, kad daugumoje situacijų geriausia, jei tėvai gali išspręsti nesutarimus bandydami dirbti kartu, o ne teismui priimant sprendimus jų spręstinais klausimais. Kai tėvai skiriasi ar jau yra išsiskyrę, dažniausiai kyla stiprių emocijų ir dažnai nesutarimų dėl vaikų gyvenamosios vietos, bendravimo ir auklėjimo tvarkos bei turto pasidalijimo. Kartais tėvai skirtingai supranta vaikų auklėjimo tvarką, kuri yra geriausia jų vaikams. Mediacija yra procesas, kuris gali padėti sprendžiant tėvų nesutarimus.

Daugeliu atvejų ginčai atrodo nepataisomi vien dėl to, kad nutrūko dviejų ir / ar daugiau žmonių bendravimas. Mediacija suteikia galimybę atkurti bendravimą, suburiant visus dalyvius neutralioje ir saugioje aplinkoje. Siekiant užtikrinti neutralumą ir nešališkumą šio proceso metu, visas sesijas veda nešališkas trečiasis asmuo, vadinamas mediatoriumi. Mediatoriaus vaidmuo yra suteikti kiekvienam galimybę išsakyti savo norus ir padėti ieškoti sprendimų, galinčių patenkinti abi puses.

Dėl pandemijos įsigaliojanti socialinės distancijos tvarka, kelionių apribojimas, mokymasis ir darbas iš namų, poveikis finansų rinkoms stiprina neapibrėžtumą ir nerimą bendruomenėje, o kartu atsiranda naujų spręstinų klausimų ir naujų ginčų. Pavyzdžiui, skyrium gyvenantys

tėvai gali nesutarti, kaip reaguoti į vieno iš tėvų planuojamas keliones su vaikais, atsižvelgiant į realius ar tariamus perspėjimus ir riziką. Mokyklų uždarymas sukuria naujų nesutarimų dėl vaikų ugdymo, auklėjimo ir priežiūros poreikių ne tik tarp skyrium gyvenančių tėvų, bet tarp tėvų ir paauglių, tarp tėvų ir pedagogų ir / ar mokyklos administracijos.

Alternatyvūs ir kūrybiški konfliktų sprendimo būdai, tokie kaip mediacija, yra labai svarbūs siekiant išlaikyti bendruomenės narių sąmoningumą ir visuomeniškumą, šeimos stabilumą, konstruktyvius bendradarbiavimo santykius ir racionalų mąstymą pokyčius patiriančioje visuomenėje. Mediacija yra pakankamai lankstus procesas, nes jį galima valdyti tiek bendraujant tiesiogiai, tiek ir nuotoliniu būdu; galima taikyti atsižvelgti į konkrečius asmenų poreikius, tvarkaraščius ir aplinkybes; nustatyti skubiausius klausimus, o juos išsprendus imtis kitų.

Šio leidinio tikslas yra padėti jums geriau suprasti, kas yra mediacija, ir nuspręsti, ar tai procesas, kuris jums gali padėti.

APIE MEDIACIJĄ

Kas yra mediacija?

Kai susiduriate su konfliktinėmis situacijomis, kurių negalite patys savarankiškai išspręsti, kai išsiskiria konflikto šalių požiūriai į tam tikrus probleminius klausimus ir kiekvienas iš jūsų jaučiatės esantis teisus, kai dėl konflikto (ginčo) esate apimti stiprių emocijų (pvz., pykčio, baimės, liūdesio) abi konflikto (ginčo)[1] **šalys jaučiasi įstrigusios ir negalinčios tęsti įprasto gyvenimo – šioje vietoje jums gali padėti mediacija.**

Mediacija – tai alternatyvi ginčų sprendimo procedūra, kai vienas ar keli mediatoriai padeda ginčo šalims taikiai pasiekti sprendimą (LR įstatymas, Nr. X-1702, 2017 m. birželio 29 d., Nr. XIII-534).

Mediacijos proceso metu neutralus, nešališkas asmuo, vadinamas mediatoriumi (įtrauktas į LR mediatorių sąrašą), padeda asmenims jų ginčo metu kalbėtis, suprasti vienas kitą ir, jei įmanoma, pasiekti susitarimą.

Mediacija yra savanoriškas, konfidencialus procesas, kuris leidžia ginčo šalims pačioms nuspręsti, kas joms yra geriausia ir priimtiniausia:

- *Savanoriška.* Mediacijos dalyviai negali būti verčiami priimti sprendimus, kurie netenkina jų poreikių. Susitarimai priimami ir patvirtinami tik tuomet, kai ginčo šalys galutinai sutaria ir pasirašo susitarimą. Teismas, įstatymai gali įpareigoti ginčo šalis pasinaudoti mediacijos paslauga, tačiau negali liepti joms pasiekti susitarimą.

- *Konfidencialu.* Mediatorius negali būti kviečiamas liudyti teisme, išskyrus įstatymų numatytas išimtis. Ginčo šalys gali pačios nuspręsti, ar diskusijų metu išgirsta informacija turi būti konfidenciali.

---

1 Konflikto (ginčo) šalys – tai du ar daugiau asmenų, kurie dėl skirtingo požiūrio į tam tikrus probleminius klausimus ir manymo, kad kiekvienas iš jų yra teisus, negali savarankiškai išspręsti tarpusavyje kilusio ginčo.

- *Leidžia nuspręsti.* Mediatorius neatlieka teismo vaidmens. Mediatorius išlieka nešališkas mediacijos proceso metu ir negali siūlyti teisinių patarimų ar sprendimų dėl konkretaus ginčo. Ginčo šalys pačios priima sprendimus ir nusprendžia, kaip norėtų ginčą išspręsti.

Kodėl rinktis mediaciją, o ne teismą?

Kiekvienas iš mūsų savo teises galime apginti teisme, t. y. visi ginčai gali būti, tačiau ne visi jie turi būti sprendžiami teisme. Asmenys, norintys išspręsti ginčą, gali naudotis ir šiomis alternatyvomis, pavyzdžiui, arbitražas, mediacija.

Tyrimai atskleidžia, kad mediacijos taikymas šeimos ginčuose, ypač skyrybų atvejais, padeda tėvams likti atsakingais už savo sprendimus, už vaikų gerovę po skyrybų (vaikai yra laimingesni, kai tėvai susitaria) ir taikiai spręsti tarpusavyje kylančius konfliktus. Šeimos mediacija padeda tėvams:

- pagerinti tarpusavio komunikaciją, padėti priimti susitarimus, mažinančius konfliktą;
- išlikti atsakingais už savo sprendimus, turinčius įtakos jų vaikų gerovei;
- sumažinti galimas teisinio proceso išlaidas (asmenys, pajėgiantys susitarti, priimti bendrus sprendimus yra atleidžiami nuo žyminio mokesčio).

Kuo mediacija skiriasi nuo teismo?

Mediacija – ginčų sprendimo būdas, kai trečiasis neutralus ir nešališkas asmuo (mediatorius) padeda ginčo šalims išspręsti konfliktą.

Teismas – institucija (teisėjas ar teisėjų kolegija), kuri sprendžia teisinį ginčą ir priimdama sprendimą vykdo teisingumą.

Mediacijos metu ginčo šalys, skirtingai nuo teismo, pačios priima

sprendimą. Mediacijos metu ginčo šalys gali išsakyti savo ir išgirsti kito poziciją ir interesus saugioje aplinkoje, o ne teismo salėje, dalyvaujant ir kitiems teismo proceso dalyviams. Mediatorius ginčo šalims padeda mažinti ginčo šalių nerimą ir gerinti tarpusavio santykius, ieškant būdų bendradarbiauti.

Kada galima mediacija ir kokius konfliktus mediacija gali padėti spręsti?

Mediacija galima, kai ginčo objektas, t. y. dėl ko nesutariate, yra aiškus.

Pavyzdžiui,

- konfliktiški santykiai tarp kaimynų, pvz., dėl ryškios šviesos naktį tiesiai į kambario langą, dėl ne vietoje pastatytos tvoros ir kt.;
- konfliktai porai / šeimai skiriantis;
- konfliktas tarp suaugusių vaikų ir tėvų / globėjų / įtėvių;
- konfliktas tarp paauglių ir tėvų / globėjų / įtėvių;
- konfliktas tarp konkrečios įstaigos ir jos klientų;
- konfliktas tarp darbdavio ir darbuotojo / - ų, tarp kolegų;
- konfliktas tarp verslo partnerių;
- konfliktas tarp nuomotojo ir nuomininko;
- konfliktas tarp mokyklos administracijos ir tėvų / globėjų / įtėvių;
- konfliktas tarp mokytojo ir tėvų / globėjų / įtėvių;
- konfliktas tarp globos įstaigos darbuotojų ir globojamų asmenų;
- konfliktas tarp bendruomenės narių;
- konfliktiški santykiai tarp giminaičių dėl paveldėjimo klausimų;

- konfliktiški santykiai tarp buvusių sutuoktinių / partnerių dėl bendravimo su vaiku tvarkos, dėl vaiko auklėjimo;

- ir kiti konfliktai, kai yra aiškus ginčo objektas ir asmenys yra nepajėgūs išspręsti ginčo savarankiškai.

Šeimos ginčuose mediacija gali būti naudojama, kai ginčo šalys nesutaria dėl / esant:

- šeimos turto planavimo ir nekilnojamojo turto klausimų;

- tėvų arba kitų šeimos narių, sergančių sunkiomis ligomis, sveikatos priežiūros;

- konfliktiškiems santykiams tarp buvusių sutuoktinių / partnerių dėl bendravimo su vaiku tvarkos, dėl vaiko auklėjimo;

- konfliktams porai / šeimai skiriantis;

- konfliktams tarp suaugusių vaikų ir tėvų / globėjų / įtėvių;

- konfliktams tarp paauglių ir tėvų / globėjų / įtėvių.

Nors ginčas ir gali būti aiškus ir viena ginčo šalis gali norėti pasinaudoti mediacijos paslauga, tačiau mediacija bus negalima, jei kita ginčo šalis atsisako dalyvauti mediacijoje. Abi ginčo šalys turi teisę tiek sutikti dalyvauti mediacijoje, tiek atsisakyti mediacijos.

Ar mano ginčas gali būti sprendžiamas taikant mediaciją?

- Didelė tikimybė, kad TAIP.

Šeimos konfliktai (ginčai)[2] dažniausiai gali būti sprendžiami mediacijos pagalba, nes ginčo šalys dažnai yra susiję šeimyniniais ryšiais (kraujo giminystės ryšiai, ar su abipuse atsakomybe susiję ryšiai, kurie egzistuos ir esamam ginčui išsisprendus). Todėl, globos ir lankymosi, išlaikymo ir

2 Nuo 2020 m. sausio mėn. prieš sprendžiant šeimos ginčą teisme privaloma pasinaudoti mediacijos galimybe ieškant abi puses tenkinančio susitarimo.

skyrybų klausimai, susiję su vaikais dažnai yra tinkami ginčai, kai reikia apsvarstyti galimybę spręsti ginčą taikant mediaciją.

Ginčai tarp kaimynų, bendruomenės konfliktai ar kiti konfliktai, kai konfliktas vyksta tarp dviejų konfliktuojančių pusių, taip pat yra tinkami ginčai spręsti juos taikant mediaciją, nes:

- Santykiai tęsis ir ateityje;
- Jūs esate gana lygiaverčiai galios santykių atžvilgiu;
- Informacija, susijusi su ginču, yra žinoma visiems ginčo dalyviams.

- Didelė tikimybė, kad NE.

Kai kurie ginčai nėra tinkami mediacijai. Pavyzdžiui, smurto artimoje aplinkoje atvejais (kai nors viena ginčo šalis nesutinka dalyvauti mediacijoje dėl grėsmės savo saugumui arba negali atleisti dėl patirto smurto), esant tam tikrai asmeninei žalai, ar atvejai, kai ginčas yra prieš didelę verslo įmonę, nes:

- Teismas gali priimti geriausią sprendimą, įvertindamas ryškius ginčo šalių skirtumus atsižvelgiant į galios santykius.
- Kita šalis gali slėpti informaciją, kuri yra reikalinga, norint išspręsti ginčą. Teismas gali prašyti pateikti informaciją ar surinkti įrodymus apie kitos ginčo šalies galimai slepiamą informaciją, reikalingą ginčui išspręsti.

Jeigu skaitant šią knygelę tvirtai negalite atsakyti, ar Jūsų ginčas tinkamas mediacijai, visuomet galite to klausti mediacijos paslaugas teikiančios institucijos, pasirinkto mediatoriaus ar VGTPT (toliau – Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybos). Prisiminkite, teikti teisines konsultacijas ir įvertinti jūsų atvejį iš teisinės pusės gali tik advokatas!

Mediacija tai nėra psichologo konsultacija ar terapija, nors asmuo vykdantis mediaciją ir gali turėti psichologo ar psichoterapeuto išsilavinimą. Mediacijos tikslas yra padėti ginčo šalims sutelkti dėmesį į bendrą problemą, kalbėtis apie ją, aptarti galimus jos sprendimus, ir jei pavyksta, susitarti dėl sprendimo, o ne sutaikyti jas. Jei ginčo šalys dėl mediacijos pagerins tarpusavio bendravimą, padės joms bendrauti konstruktyviau ateityje (pvz., skyrybų atveju ir toliau bendraus, kas bus susiję su vaiko gerove) – taip bus pasiektas šalutinis mediacijos tikslas. Tyrimai atskleidžia, kad žmonės, kurie sprendžia problemas mediacijos pagalba, jaučiasi geriau, nes sprendimą jie atrado ir priėmė patys, o ne kiti nusprendė už juos. Dažnai psichologo, terapeuto pagalba gali padėti jums išgyventi stiprią krizę (pvz., skyrybas; netektį; sunkią ligą), padėti atpažinti ir suvaldyti sunkius jausmus, galinčius jums padėti geriau suvaldyti ir spręsti konfliktą – bet tai skirtingas procesas nuo mediacijos. Kreiptis psichologinės pagalbos galite prieš mediaciją, mediacijos metu ar po mediacijos. Psichologo ar psichoterapeuto vaidmuo skiriasi nuo mediatoriaus vaidmens.

- **Mediacija taip pat nėra priskiriama prie teisinės praktikos (kaip pvz., advokato, notaro, antstolio ir kt.).** Nors kai kurie mediatoriai yra advokatai, advokatų padėjėjai, tačiau, kai advokatas atlieka mediatoriaus vaidmenį, jis negali teikti teisinių siūlymų ar atstovauti savo ginčo šalies teisme. Advokatas atstovauja jus, o mediatorius yra neutrali trečioji šalis. Jeigu Jums svarbu, kad mediacijos metu sudarytą taikos susitarimą / sutartį, kurią tvirtinsite teisme, peržiūrėtų / įvertintų teisinis atstovas, rekomenduojama turėti savo advokatą.

- **Mediacija galima ne tik tuomet, kai teismo procesas prasidėjęs arba kai pagal teisės aktus ginčo šalys yra įpareigotos pamėginti mediaciją (nuo 2020 m. sausio 1 d. Lietuvoje taikoma privalomoji mediacija šeimos ginčuose).** Jūs galite kreiptis į mediatorių, kai susiduriate su problema (konfliktu), kurios jums ir kitai konflikto pusei nepavyksta išspręsti savarankiškai. Vietoj ėjimo į teismą jūs galite pamėginti mediaciją. Mediacija yra konfidencialus ir privatus procesas. Viskas, kas yra pasakoma mediacijoje, yra konfidencialu. Nei mediatorius, nei mediacijos proceso dalyviai (ginčo šalys ir kiti

asmenys dalyvavę mediacijoje) negali atskleisti mediacijos metu išgirstos informacijos. Konfidencialumui yra taikomos keletas išimčių[3]:

- Pagal galiojančius įstatymus, mediatorius privalo informuoti tam tikras institucijas, jeigu yra įtariamas ar pastebimas smurtas prieš vaikus;
- Jeigu mediatorius tiki, kad svarbu atskleisti informaciją, siekiant išvengti grėsmės asmens sveikatai ar gyvybei;
- Kai mediatoriaus elgesys mediacijos metu kelia abejonių (pvz., pateikiamas skundas);
- Kai įtariama, kad mediacijos metu sudarytas taikos susitarimas yra neteisėtas ar sudarytas įtariant sukčiavimą.

Ar mediacija yra privaloma?

Mediacija yra savanoriškas procesas. Jei mediacijos dalyviai neranda abi ginčo šalis tenkinančio sprendimo, jie negali būti verčiami priimti bent kokį nors sprendimą, su kuriuo nesutinka. Susitarimai pasiekti mediacijoje yra galutiniai tik tuomet, kai visi mediacijos dalyviai yra patenkinti susitarimu ir nori patvirtinti susitarimą savo parašais.

Teismas ar kitos valstybės institucijos gali siūlyti / nukreipti dalyvauti mediacijoje (kai įstatymo nustatytais atvejais privaloma pasinaudoti mediacija), tačiau neįpareigoja šalių susitarti. Ginčo šalys pasinaudojusios mediacijos galimybe ir nepasiekusios susitarimo, savo interesų gynimą toliau gali tęsti teisme.

Kiek ir kuo man mediacija gali padėti?

Mediacija bendruomenėje, ypač šeimos ginčuose, gali padėti pasiekti

3 Išimtys gali keistis priklausomai nuo šalyje, kur vykdoma mediacija, galiojančių teisės aktų ir normų, reglamentuojančių mediacijos veiklą ir mediatoriaus atsakomybę / atskaitomybę.

susitarimą vienu ar keliais sprendžiamais klausimais.

Daugelis žmonių, kurie pasinaudojo mediacijos paslauga, teigia, kad mediacija suteikė galimybę išgirsti ir suprasti kitos ginčo šalies poziciją ir poreikius, net jei ir mediacija nepadėjo pasiekti susitarimo. Tyrimai, atskleidžia, kad asmenys, kurie pasinaudojo mediacija šeimos ginčuose, mažiau konfliktuoja tarpusavyje ir mažiau grįžta į teismus ateityje, net jei ir nepavyko pasiekti taikaus susitarimo.

Mediacija gali padėti veiksmingiau išspręsti kilusį konfliktą ir užkirsti kelią galimam smurtiniam elgesiui. Atlikti tyrimai teigia, kad mediacija padeda kurti sveiką tarpusavio bendravimą ne tik ginčo šalims, bet ir bendruomenės nariams. Tyrimo dalyviai atskleidžia, kad mediacija sudaro galimybę pažvelgti į konfliktą iš kitos perspektyvos, pamatyti, ką jaučia ir galvoja kita pusė, padeda išspręsti konfliktą imantis konkrečių veiksmų nekaltinant kito.

Mediacijos taikymo galimybės yra ganėtinai plačios. Ji gali padėti išspręsti beveik bet kurį civilinį ginčą, dėl kurio įprastai tenka kreiptis į teismą. Pateikiame keletą faktų, kurie gali padėti apsispręsti renkantis mediaciją:

- **Kai įstatymai negali padėti (t. y. kartais konkretus ginčas nesudaro teisinio pagrindo kreiptis į teismą arba teismas gali priimti vienokį ar kitokį sprendimą, bet nebūtinai jis bus toks, kokio tikėjotės).** Nors atrodytų, kad paėmus bet kurį ginčą, galime kreiptis į teismą ir reikalauti teisingumo, dažnai dauguma ginčų tarp šeimos narių, tarp kaimynų, tarp bendradarbių neturi teisinio pagrindo. Laimei, mediacija galima net ir tuomet, kai teismai negali padėti. Pavyzdžiui, kaimyno nuosavybėje esančios lempos šviečia tiesiai į kito kaimyno miegamojo langą.

- **Norite išspręsti problemą, bet nenorite nutraukti santykių.** Kai ginčas įvyksta tarp šeimos narių, kaimynų, bendradarbių, verslo partnerių ar kitų, su kuriais ir toliau turėsite pagal pasirinkimą ar aplinkybes bendrauti – ginčo šalims ypač svarbu išsaugoti gerus santykius. Teismas skatina ieškoti kaltų ir kaupti kitos pusės kaltę ar netinkamą elgesį pagrindžiančių įrodymų. Vienas iš mediacijos

privalumų – galimybė išspręsti konfliktą, nesunaikinus tarpusavio santykių.

- **Norite, kad ginčo aplinkybės liktų tik tarp jūsų. Nenorite, kad apie ginčą sužinotų ir kiti.** Kai kreipiatės į teismą svarbu žinoti, kad teismo sprendimai yra vieši ir prieinami visuomenei, išskyrus LR įstatymų ir kitų teisės aktų taikomas išimtis. Mediacija yra konfidencialus procesas.

Ar mediacija nebus tik laiko švaistymas?

Besinaudojantiems mediacijos paslauga svarbu žinoti, kad sutikimas dalyvauti mediacijoje nereiškia sutikimo priimti sprendimus, kuriems jūs esate nepasiruošęs. Visų pirma, tai žingsnis, kada mediatorius įgyja sutikimą iš ginčo šalių palengvinti susitarimo procesą (t. y. bendravimo taisyklių pristatymas, abiejų šalių išklausymas ir poreikių atskleidimas) prieš padedant ginčo šalims derėtis dėl konkrečių sprendimų.

Kokia mediacijos trukmė?

Mediacijos trukmė priklauso nuo konflikto sudėtingumo ir sprendžiamų klausimų kiekio, ginčo šalių emocinės brandos, išgyventų traumų, gebėjimo ir geranoriškumo bendradarbiauti.

Vidutiniškai reikia dalyvauti nuo keturių iki dešimties susitikimų (kreipiantis į VGTPT ginčo šalims 4 val. yra nemokamos, jas finansuoja Lietuvos valstybė). Sprendžiant atskirus probleminius klausimus, pavyzdžiui, bendros tėvystės plano sudarymas, gali trukti nuo vienos iki trijų sesijų. Mediatoriai yra apmokyti specialių įgūdžių, padedančių ginčo šalims konstruktyviai tartis.

Kiek mediacija kainuoja?

Mediacijos paslauga bus mokama, jei ginčo šalys nusprendžia naudotis privataus mediatoriaus paslauga. Ginčo šalys kartu su teisiniu patarėju (dažniausiai advokatu) turėtų apsvarstyti, kokios gali būti mediacijos, ir kokios teisinio bylinėjimosi išlaidos. Ginčo šalys taip pat gali tarpusavyje

sutarti ir dėl advokatų dalyvavimo mediacijoje. Šiuo atveju ginčo šalys apmokės ir advokatų patiriamas dalyvavimo mediacijoje išlaidas.

Mediacijos paslauga nemokama, kai ginčo šalys gali pasinaudoti teisine nemokama pagalba ir privalomąja mediacija, kurią asmenims finansuoja Lietuvos valstybė. Informaciją dėl galimybės gauti nemokamas mediacijos paslaugas teikia Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnyba.

Mediacijos paslaugos gali būti nemokamos, kai jas teikia mediatoriai, dirbantys valstybės ir / ar savivaldybės finansuojamuose projektuose.

Kas yra ko-mediacija?

Ko-mediacija yra mediacijos modelis, kai du mediatoriai (gali būti ir daugiau) vykdo mediaciją dirbdami kaip komanda. Tai reiškia, kad vienoje patalpoje su ginčo šalimis dirba du ar daugiau mediatorių.

Du mediatoriai dažniausiai dalyvauja tuomet, kai yra ypač svarbu užtikrinti ginčo šalių pusiausvyrą, esant žymiems skirtumams tarp ginčo šalių kultūros, amžiaus, turimų įgūdžių, ekspertinės galios ir pan.

PASIRINKUS MEDIACIJĄ

Kokios gali būti mediacijos paslaugos teikimo formos?

Privalomoji mediacija – tai **šeimos ginčų** sprendimo procedūra, kurios metu vienas ar keli mediatoriai padeda **teisme nesprendžiamo ginčo šalims** taikiai spręsti kilusį ginčą**. Teismas taip pat gali įpareigoti ir kitų ginčų (ne tik šeimos) šalis pamėginti mediaciją. Jos teikimą reglamentuoja VGTPT.**

Teisminė mediacija – tai ginčų sprendimo procedūra, kurios metu vienas ar keli mediatoriai padeda ginčo šalims taikiai spręsti ginčą **teisme nagrinėjamoje byloje.**

Neteisminė mediacija – ginčų sprendimo procedūra, kurios metu vienas ar keli mediatoriai padeda **teisme nesprendžiamo ginčo** šalims taikiai spręsti kilusį ginčą**. Dėl nemokamų neteisminės mediacijos paslaugų teikimo informaciją gali suteikti VGTPT.**

Jei sutinkate mokėti už neteismines mediacijos paslaugas, mediatoriaus galite ieškoti atsiversdami teisinės pagalbos ir mediacijos tinklapį www.teisis.lt.

Ar mediatoriui reikia specialaus pasirengimo?

Pagal Mediacijos įstatymą (LR įstatymas, Nr. X-1702, 2017 m. birželio 29 d., Nr. XIII-534) mediatoriumi Lietuvoje gali būti šie asmenys:

- įgiję aukštąjį universitetinį išsilavinimą;
- išklausę ne mažiau kaip 40 ak. val. mokymų mediacijos tema;
- išlaikę mediatorių kvalifikacinį egzaminą;
- nepriekaištingos reputacijos.

Pagrindinis mediatoriaus išsilavinimas gali būti įvairus. Šiuo

metu Lietuvoje (2020 m.) daugiausiai yra teisinį išsilavinimą įgijusių mediatorių. Likusi mediatorių dalis yra įgijusi psichologijos, socialinio darbo, edukologijos, sociologijos, pedagogikos, ekonomikos, politologijos ir kt. mokslų išsilavinimą.

Mediatoriai, siekiantys teikti mediacijos paslaugas šeimos ginčuose, turėtų turėti ne tik teorinių žinių, bet ir praktinių įgūdžių, dirbant su poromis / šeimomis ir / ar vaikais.

Pagal Mediacijos įstatymą mediatoriai kas 5 m. turi tobulinti savo žinias ir įgūdžius teikiant mediacijos paslaugas.

Daugiau informacijos apie konkretų mediatorių galima rasti interneto svetainėje www.teisis.lt

Kai kurie mediatoriai virtualioje erdvėje skelbiantys informaciją apie teikiamas mediacijos paslaugas, dažniausiai sudaro galimybę susipažinti su savo gyvenimo aprašymu (CV).

Kaip pasirinkti mediatorių?

Pasirinkti mediatorių, kuriuo būtų patenkintos ginčo šalys, gali būti labai sunkus, bet pasiekiamas uždavinys.

Galimi šie pasirinkimai:

- *Valstybės garantuojamos mediacijos paslaugos (nemokamos).* Jei mediatorius yra parenkamas VGTPT, pasirinkti mediatoriaus neturite galimybės. Tačiau visuomet galite atsisakyti dalyvauti mediacijoje, jei manote, kad parinktas mediatorius yra šališkas Jūsų atžvilgiu ir Jums bus paskirtas kitas mediatorius.

- *Mokamos mediacijos paslaugos.* Jei mediatorių pasirenkate patys. Paprasčiausia įsijungti TEISIS internetinį tinklapį ir jame susirasti informaciją apie Lietuvos mediatorių sąraše užregistruotus mediatorius.

- Klausimai, kuriuos galite užduoti galimam mediatoriui:

- Kokia Jūsų, kaip mediatoriaus, patirtis?

- Kokios srities ginčuose specializuojatės? Galbūt esate įgijęs specializuotą išsilavinimą, padedantį spręsti šeimos ginčus (pvz., darbo patirtis šeimos ginčuose arba turimas psichologijos išsilavinimas)?

- Ar esate įrašytas į Mediatorių sąrašą?

Kaip pasiruošti mediacijai?

Mediacijoje tikimasi abiejų šalių dalyvavimo, bendradarbiavimo ir įsitraukimo. Svarbu į mediaciją atvykti laiku, nevėluoti, įvertinti galimas kliūtis (pvz., transporto spūstis). Įprastai mediacija trunka 1 val., jei iš anksto su mediatoriumi nebuvo susitarta kitaip.

Pirmajame mediacijos susitikime mediatorius abiem ginčo šalims paaiškins mediacijos procesą, mediacijos taisykles, kad galėtumėte nuspręsti, ar Jūs norite tęsti susitikimą ir dalyvauti mediacijoje. Mediatorius paprašys pasirašyti sutikimą dalyvauti mediacijoje (išskyrus, kai šalys kreipiasi į VGTPT ar nukreipia Teismas, tuomet šalys jau būna pasirašiusios sutikimą išbandyti mediaciją).

VGTPT suteikia 4 val. mediacijos paslaugų nemokamai. Jei matote, kad neaptarėte visų klausimų, kuriuos norėjote, visuomet galite susitarti dėl papildomų susitikimų su mediatoriumi. Tačiau šis papildomai skirtas laikas nėra apmokamas už valstybės lėšas. Dėl konkretaus mediatoriaus paslaugų kainų turite teirautis mediatoriaus.

Svarbiausia, ką galite padaryti ruošdamiesi mediacijai, tai nepamiršti, kad mediacija tai derybų procesas. Derybos yra sėkmingos, kai kiekviena pusė elgiasi sąžiningai ir nesiekia pakenkti / atkeršyti. Tai pat svarbu, kad apsvarstytumėte, kuriose srityse galite ieškoti kompromisų, o kurioje – ne.

Priklausomai nuo ginčo objekto, svarbu, kad prieš atvykdami į pirmą mediacijos susitikimą apsvarstytumėte, kaip Jūs norėtumėte susitarti, kokios priemonės, Jūsų nuomone, geriausiai padėtų išspręsti esamą

situaciją. Pavyzdžiui, jeigu norite keisti egzistuojančią bendravimo tvarką su vaikais, tuomet būtų naudinga atsinešti kartu su savimi šio dokumento kopiją.

Tačiau mediacija nėra nei Teismo, nei kitos valstybinės institucijos posėdis – į ją neturite atsinešti jokių Jūsų nuomonę patvirtinančių dokumentų.

Kas vyksta mediacijos metu?

Tarpasmeniniai konfliktai (ginčai) – apimantys bent du vienas su kitu nesutariančius žmones – vyksta kasdien. Tačiau, kai kuriais atvejais, konfliktai tampa tokie intensyvūs ir pažeidžiantys vieno ar kito asmens interesus, kad abi ginčo šalys atsiduria aklavietėje negalėdamos susitarti ar pasiekti susitarimo sprendžiant vieną ar kitą tarpusavio ginčą.

Kai konfliktas pasiekia šią stadiją, mediatorius gali padėti ginčo šalims pasiekti abipusį tarpusavio supratimą apie vienas kito interesus. Mediatoriaus tikslas suteikti galimybę abiem ginčo šalims pasisakyti ir išgirsti vienas kito istoriją saugioje ir konstruktyvioje erdvėje. Naudingiausia, kai ginčo šalys gali susitikti mediacijoje gyvai, tačiau esant įvairioms aplinkybėms (pvz., ginčo šalys gyvena skirtingose šalyse, miestuose, esant karantinui ir kt.) – mediacija gali vykti nuotoliniu būdu (t.y. telefonu arba internetu, naudojantis tam tikromis vaizdo perdavimo ir komunikavimo programomis, tokiomis kaip Zoom, FaceTime, Skype ir kt.).

Kas gali dalyvauti mediacijos susitikime?

Įprasta, kad mediacijos procese dalyvauja vienas ar keli mediatoriai ir ginčo šalys. Trečiosios šalys – draugai, šeimos nariai, kiti partneriai – negali dalyvauti mediacijoje, **nebent abi ginčo šalys ir mediatorius sutinka**, kad juos pasikviesti būtų naudinga mediacijos procesui.

Noras atsivesti į šeimos mediaciją naują gyvenimo partnerį, pvz., tariantis dėl vaiko bendravimo ar auklėjimo tvarkos, gali apsunkinti mediacijos procesą, nes kita šalis: gali jaustis nesaugiai, gali pykti dėl kitų

asmenų kišimosi. Tokios reakcijos gali sukelti stiprių emocijų (pvz., pyktį, nerimą) vienai ar abiem ginčo šalims.

Įprastai, advokatai nedalyvauja mediacijoje, nebent Jūs informuojate mediatorių ir kitą ginčo šalį, kad norėtumėte, jog mediacijoje dalyvautų ir advokatai. Dėl advokatų dalyvavimo mediacijoje turi pritarti abi ginčo šalys ir mediatorius.

Ką daryti, jei kita ginčo šalis nenori ar atsisako dalyvauti mediacijoje?

Mediacija yra savanoriškas ir konfidencialus procesas. Savanoriškas reiškia, kad tiek mediatorius, tiek bet kuri ginčo šalis gali bet kuriuo metu atsisakyti dalyvauti ar tęsti mediaciją. Tačiau privalomosios mediacijos atveju ginčo šalys yra įpareigotos įstatymų ar teismo sprendimo išbandyti mediaciją, tačiau neprivalo susitarti ar išspręsti ginčą, jei šalys mano, kad jų interesai yra neapginti.

Ar gali mediacija vykti kita nei lietuvių kalba, arba vykti nuotoliniu būdu?

Mediacija gali vykti kita nei lietuvių kalba. Kreipiantis į mediatorių ar prašant VGTPT paskirti mediatorių turite nurodyti, kokia kalba norite, kad vyktų mediacija. Norint, kad mediacija vyktų kitomis nei lietuvių kalbomis (pvz., anglų, rusų, lenkų ir kt.), turite teirautis VGTPT arba mediatoriaus, į kurį kreipėtės, dėl galimybių organizuoti vertėjo žodžiu paslaugas ir jų apmokėjimo sąlygų.

VGTPT kompensuoja dokumentų vertimo išlaidas. Vertėjų paslaugos nėra kompensuojamos.

Ar dalyvaujant mediacijoje, privaloma turėti savo advokatą?

Mediacija nėra alternatyva teisiniam atstovavimui ar teisinėms konsultacijoms. Jei ginčo šalims yra aktualūs teisiniai klausimai ar sprendimai konkrečiais klausimais, svarbu, kad ginčo šalys kreiptųsi į

teisines paslaugas teikiančius asmenis.

Ginčo šalims dalyvaujant mediacijoje rekomenduojama konsultuotis su teisininku, tačiau tai nėra privaloma.

Kreiptis į advokatą rekomenduotina, jei:

- trūksta informacijos apie savo įstatymines teises;
- norite pasitarti dėl konkrečios savo situacijos;
- norite, kad advokatas peržiūrėtų bet kokios formos susitarimą, kurį ketinate pasirašyti mediacijos metu.

Kuo sudėtingesnis konfliktas / ginčas, kuriame dalyvaujate, tuo labiau gali būti naudinga turėti ir teisinį atstovą. Tačiau, kaip ir minėta anksčiau, mediacijoje rekomenduojama dalyvauti be advokatų.

Klausimai, į kuriuos turite atsakyti prieš renkantis mediaciją:

- *Ar jūs ir kita ginčo šalis turėsite nuolat bendrauti*, pavyzdžiui, skyrybų atveju dėl vaiko gerovės; kaimynams kartkartėmis susitinkant gyvenant šalia vienas kito. Mediacija suteikia galimybę išgirsti, ką sako kita pusė ir mėginti rasti susitarimą, tenkinantį abi puses. Nusprendus ginčą spręsti teisme, nepamiršti, kad teismas priims sprendimą pagal galiojančius teisės aktus, įvertinant kiekvienos šalies turimus įrodymus pagrįsti savo „tiesą“.

- *Ar jūsų galimybės ir jėgos pristatyti, išgirsti, derėtis ir priimti sprendimą yra lygiavertės?* Šalys turi sugebėti derėtis ir spręsti konfliktą iš esmės „teisingai“, kad abi šalys jaustųsi patenkintos priimtu sprendimu. Tačiau pasiekti tokio sprendimo gali trukdyti, kai šalių jėgos yra nelygiavertės. Ginčo šalių jėgos gali būti nelygiavertės dėl įvairių priežasčių:

    - skiriasi ginčo šalių atstovų skaičius abiejose pusėse, pavyzdžiui, ginčas tarp vieno daugiabučio namo gyventojo ir kitų penkių kaimynų;

- kai vienos šalies asmeniniai įgūdžiai / ištekliai yra daug didesni nei kitos, pavyzdžiui, ginčas tarp iškalbingo ir pasitikinčio savimi globos darbuotojo ir globos namų gyventojo, turinčio bendravimo sunkumų;

- kai manoma, kad viena šalis turi aukštesnį socialinį statusą, pavyzdžiui, kaimynų ginčas tarp sėkmingo verslininko ir našlės, sulaukusios pensinio amžiaus.

- *Ar jums reikalinga informacija, kurią kita ginčo šalis gali slėpti siekdama išspręsti ginčą?*

Mediacija tinkamiausia, kai informacija reikalinga išspręsti ginčą yra daugiau ar mažiau žinoma visiems įtrauktiems į mediacijos procesą. Jeigu manote, kad kita šalis gali neatskleisti informacijos, jei to nereikalauja teismas, mediacija gali būti ne pats geriausias pasirinkimas (pavyzdžiui, santuokos dėl kaltės įrodymas; prisipažinimas dėl žalos įvykdymo ir kt.)

Mediatoriaus neutralumas (nešališkumas). Ar tai įmanoma?

Mediacijoje ginčo šalims yra svarbiausia sutelkti dėmesį į patį procesą (abiem šalims tinkamo sprendimo ar susitarimo pasiekimą), o ne į mediatorių. Kai to nepaisoma ir ieškoma „gero mediatoriaus", tuomet skatinama klaidinga nuomonė, kad mediatorius atsakingas už pasiektus / nepasiektus susitarimus. Turinčios tokį požiūrį ginčo šalys visada stengsis, kad mediatorius priimtų sprendimus, kurie, jų manymu, bus jiems palankūs.

Vertinimas, kas yra priimtina ir neutralu, o kas ne, priklauso nuo ginčo šalių. Vienai šaliai mediatoriaus veiksmas gali atrodyti priimtinas, o kitai – ne. Mediacijos procese yra svarbu vertinti ne mediatoriaus asmenybę, o jo gebėjimus vadovauti mediacijos procesui ir laikytis mediacijos principų, nes mediacijos rezultatas priklauso nuo abiejų šalių pastangų ir noro susitarti.

VYKSTA MEDIACIJA

Kas vyksta mediacijos proceso metu?

Mediacijos proceso eiga:

- Mediatorius prisistato ir susipažįsta su mediacijos proceso dalyviais. Aptariami formalieji mediacijos reikalavimai (pristatomi mediacijos principai, taisyklės) ir kiti svarbūs klausimai.

- Asmenys, atėję spręsti konflikto (ginčo), turi vienodas galimybes paaiškinti savo istoriją, susijusią su ginčytinu klausimu.

- Po konflikto (ginčo) šalių pasisakymų mediatorius užduoda patikslinančius klausimus, skatina abipusę diskusiją, padeda kiekvienai pusei išgirsti ir suprasti kitos pusės motyvus ir interesus.

- Mediatorius padeda konflikto (ginčo) šalims įvertinti jų teikiamus siūlymus, kelia klausimą apie siūlomų sprendimų ar susitarimų galimybes įgyvendinti juos kasdieniame šalių gyvenime („realybės testas“).

- Jei susitarimo pasiekti pavyksta, surašomas susitarimo dokumentas.

Ar mediatoriaus siūlymas kalbėti su kiekviena šalimi atskirai nepakenks mediacijos procesui?

Mediacijos metu mediatorius gali pasiūlyti abiem ginčo šalims kalbėtis atskirai. Mediatorius kalbėtis su kiekviena ginčo šalimi atskirai skiria vienodai laiko (pvz., 1 val. su ginčo šalimi, 1 val. su kita ginčo šalimi). Individualūs susitikimai visų pirma leidžia abiem ginčo šalims nusiraminti, pasijausti saugiau, kad tai, ką jie nori pasakyti, bus išgirsta. Individualūs susitikimai su kiekvienu atskirai taip pat gali padėti mediatoriui geriau suprasti nesusitarimo priežastis ir ieškoti būdų, padedančių abiem ginčo šalims rasti taikų sprendimo būdą.

Esant smurto artimoje aplinkoje atvejams, ar vienai iš ginčo šalių

prieštaraujant būti su kita ginčo šalimi vienoje patalpoje, mediacijos susitikimai gali vykti su kiekviena ginčo šalimi atskirai (skiriant vienodą laiko trukmę). Pavyzdžiui, pasinaudojant VGTPT nemokama 4 val. mediacijos paslauga – 2 val. gali būti skirtos vienai ginčo šaliai, 2 val. kitai ginčo šaliai.

Kiek mediatorius gali siūlyti pagalbą ir sprendimo būdus?

Vadovaujantis Mediacijos įstatymu, Europos mediatorių kodeksu ir kitais įstatymais bei teisės aktais reglamentuojančiais mediatoriaus profesinę veiklą, mediatorius negali siūlyti ginčo šalims pagalbos ar sprendimo būdų, kaip išspręsti tarpusavio ginčą.

Mediatorius gali ginčo šalių teikiamus siūlymus ar konflikto sprendimo būdus vertinti pagal savo kompetencijų ribas, ar jie nepažeidžia imperatyvių teisės normų ir informuoti apie tai ginčo šalis, tačiau negali siūlyti konsultacinių paslaugų, kaip spręsti vieną ar kitą ginčą.

Ginčo šalys turi pačios susitarti ir priimti sprendimą, kuris tenkintų tiek vienos, tiek kitos ginčo šalies interesus.

Kiek mediatorius gali bendrauti su advokatu?

Mediatorius gali siūlyti ginčo šalims pasitarti su savo advokatais dėl tam tikrų sprendimo būdų. Abiem ginčo šalims sutikus, advokatai taip pat gali būti kviečiami į mediaciją kartu su savo atstovaujamais asmenimis.

Mediatorius gali išsiųsti ginčo šalims atstovaujantiems advokatams pažymą apie jų atstovaujamų klientų dalyvavimą mediacijoje ir mediacijos pabaigą. Taip pat mediacijos proceso dalyviams (t. y. mediatoriui, ginčo šalims) sutikus išsiųsti taikos sutartį / jos projektą.

Ar privalo mediacijos metu būti pasiektas susitarimas? Kas bus, jei nepavyks susitarti?

Jei mediacijoje ginčo šalims nepavyko susitarti – nuobaudos nėra taikomos. Ginčo šalys gali rinktis, kaip elgtis toliau:

- Galima palikti ginčą neišspręstu ir jokių veiksmų toliau nesiimti.
- Galima pakartotinai dalyvauti mediacijoje ir tęsti diskusijas bei derybas dėl neišspręsto ginčo.
- Galima pateikti ieškinį ir kreiptis į teismą, kad jis padėtų išspręsti ginčą. Jei ieškinys jau pateiktas, toliau tęsti teismo procesą ir laukti, kol teismas priims sprendimą.

Jei mediacija vyksta nukreipus teismui, nepavykus jos metu pasiekti susitarimo fiksuojama mediacijos pabaiga ir byla toliau sprendžiama teisme.

Ar aš galėsiu savo teises ginti teisme, jei mediacija nepadės?

Kiekvienas asmuo turi teisę į gynybą teisme ir ši teisė neišnyksta, asmeniui pasinaudojus mediacija, kurioje jam nepavyko pasiekti susitarimo.

Kokias sprendimo idėjas ginčo šalys gali siūlyti mediatoriui?

Žmonėms yra būdinga manyti, kad tai, ko noriu, yra „sąžininga", o tai, ką gauna kitas, yra „neteisinga". Todėl konflikto metu ginčo šalys dažniausiai viena kitą mato tik iš neigiamos pusės. Kiekviena pusė galvoja, jei tik kita pusė norėtų pasiekti susitarimą, norėtų „gero" (atiduoti, tai, kas yra „sąžininga") kitam, šis ginčas galėjo būti seniai išspręstas. Deja, bet kiekvienos pusės skeptiškas požiūris į kitą, pasiekti susitarimo nepadeda. Mediatorius gali padėti įveikti šią kliūtį, priimdamas kiekvienos pusės siūlymus ir sprendimo idėjas bei taikydamas „realybės testą".

Mediatorius naudoja terminą „realybės testas“. Ką tai reiškia?

Kartais nerealistiniai pasiūlymai gali būti pagrindinė kliūtis, trukdanti pasiekti ginčo šalims susitarimą. Ginčo šalys negalėdamos suprasti viena kitos interesų ir siūlymų, renkasi teismą, kuris priims sprendimą už juos. Mediatorius iš neutralios ir nešališkos pozicijos gali padėti ginčo šalims suprasti ir įvertinti kiekvienos šalies siūlomo sprendimo tikroviškumą, kalbant apie jo įgyvendinimo galimybes.

Kada galima nesutikti / pasakyti „ne“?

Svarbu suprasti, kad ginčo šalių ir mediatoriaus tikslai mediacijoje gali nesutapti. Mediatorius tikslas padėti ginčo šalims pasiekti taikų susitarimą. Žinoma, toks yra ir jūsų tikslas – tačiau tik tuo atveju, jei pasiektas susitarimas Jums ir kitai ginčo šaliai yra priimtinesnis, nei kitos galimos alternatyvos (pvz., teismas, santykių su kita šalimi nutraukimas).

Turite nuspręsti, ar pasiektas susitarimas yra geriau, negu jokio susitarimo sprendžiamu klausimu. Prisiminkite, sprendimą visuomet priimate Jūs, bet ne mediatorius.

Kas, jei kitai ginčo šaliai, yra sunku nurimti ir susivaldyti mediacijos metu?

Mediacijos tikslas užtikrinti saugios, konfidencialios ir kontroliuojamos aplinkos mediacijai vykti sąlygas. Mediatorius ir ginčo šalys nusistato pagrindines taisykles, kurių laikymasis padeda išlaikyti abipusę pagarbą visų proceso dalyvių atžvilgiu. Jei kuri nors ar abi ginčo šalys pradeda įžeidinėti, kelti balsą ar kitaip nepagarbiai kalbėti vienas kito atžvilgiu, mediatorius sprendžia šią situaciją. Jei kuri nors ar abi ginčo šalys pereina prie neleistinų fizinių veiksmų (pvz., tranko duris, grasina, mosikuoja rankomis ir kt.), mediatorius imasi atitinkamų veiksmų ir dažniausiai stabdo susitikimą arba kviečia policiją.

Jeigu viena ar abi ginčo šalys jaučiasi nesaugiai ar nerimauja bendraujant tiesiogiai, mediacija gali vykti atskirose patalpose bendraujant su

kiekviena ginčo šalimi atskirai. Mediatorius kalbasi tiek su viena, tiek su kita ginčo šalimi, ieškodama galimų sprendimų būdų, sudarydama sąlygas abiem ginčo šalims nesusitikti vienai su kita gyvai.

Ar galiu į mediaciją, sprendžiant šeimos ginčą, atsivesti vaikus?

Psichologai įtraukti vaiko į tėvų ginčo sprendimą nerekomenduoja. Sprendimus dėl vaiko gyvenamosios vietos, bendravimo tvarkos ir auklėjimo turi priimti patys tėvai. Vaikas negali ir yra nepajėgus nuspręsti, kuris iš tėvų jo interesais pasirūpins geriau. Tą sprendimą už jį turi priimti tėvai.

Kaip elgtis, jei tarp ginčo šalių yra buvęs smurtas?

Mediacijoje svarbu, kad jaustumėtės laisvai ir saugiai kalbėdami apie savo norus ir rūpesčius. Jei šeimoje įtariamas ar buvo smurtas artimoje aplinkoje, gali būti sunku vienam iš tėvų kalbėti ir derėtis su kitu iš tėvų. Jei jūs bijote dėl savo saugumo, jūs turite teisę atsisakyti dalyvauti mediacijoje.

Tačiau daugelis tėvų, net ir esant įtarimams ar buvus smurtui artimoje aplinkoje, pasirenka mediaciją spręsti savo ginčams. Mediacija yra pasirenkama dėl keleto priežasčių: dažniausiai teismo procesas gali užtrukti ilgiau ir kainuoti brangiau nei mediacija; priimtas teismo sprendimas gali nepatikti abiem ginčo šalims.

SVARBU! Kiekvienas mediacijos proceso dalyvis gali bet kuriuo metu sustabdyti mediaciją, jei jis nesijaučia saugus ir patogiai.

Kada mediatoriui sunku padėti?

Mediacijos procesas yra naudingas sprendžiant konfliktus (ginčus), tačiau ne visus ginčus gali išspręsti. Mediacija nebus sėkminga, jei ginčo šalių jėgos yra nelygiavertės, arba nors viena ginčo šalis negeba išsakyti savo nuomonės ir ją apginti, arba nors viena ginčo šalis yra nepajėgi susitarti ar laikytis susitarimo (dėl įvairiausių priežasčių), arba nors vienai ginčo pusei yra nenaudinga ir ji nenori susitarti. Kai šalys nededa

pastangų susitarti, tvirtai laikosi tik savo reikalavimų, yra nusiteikę priešiškai, nevaldo emocijų – mediatoriui gali būti sudėtinga padėti ginčo šalims.

Kokie galimi kiti mediacijos rezultatai?

Mediacijos rezultatai gali būti įvairūs, jie priklauso ir nuo mediacijos proceso dalyvių tikslų.

Mediacijos procese galima ne tik pasiekti susitarimą, bet galima ir:

- *Pagerinti tarpusavio santykius*. Mediacija gali būti priemonė šalims susitikti tarpusavyje ir, padedant neutraliai trečiajai šaliai, išsakyti savo poziciją ir interesus viena kitai.

- *Praplėsti ar net pakeisti savo požiūrį*. Dažnai asmenys į mediaciją ateina su savo požiūriu ir turima (dažnai nekvestionuojama) nuomone. Jie nuoširdžiai tiki, kad jų „tiesa“ yra vienintelė ir nenuginčijama. Mediacijos proceso metu dažnai nutinka, kad viena ar kita ginčo šalis ima klausytis ir mėgina suprasti ir kitos pusės „tiesą“.

- *Judėti* į priekį. Sėkminga mediacija yra tuomet, kai proceso dalyviai ne tik girdi, bet ir klausosi, ką kitas sako. Sunkiausia šalims yra klausytis ir suprasti kitos ginčo šalies „tiesą“. Kai su mediatoriaus pagalba šalys išklauso ir pradeda suprasti viena kitą, tuomet pajėgia priimti situaciją, kokia ji yra, ir gali ieškoti sprendimų, galinčių padėti judėti toliau, negyvenant praeities nuoskaudomis.

Literatūros sąrašas

- 2008 m. gegužės 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/52/EB dėl tam tikrų mediacijos civilinėse ir komercinėse bylose aspektų. OJL 136, 24.5.2008, 3-8.

- Europos mediatorių elgesio kodeksas (2004). Prieiga per internetą: https://tm.lrv.lt/uploads/tm/documents/files/Europos_mediatoriu_elgesio_kodeksas.pdf

- Ed. Liebmann (2000). Mediation in context. Jessica Kingsley Publishers.

- Lietuvos Respublikos mediacijos įstatymas, Nr. X-1702, 2017 m. birželio 29 d., Nr. XIII-534.